

COMUNICACIÓ

Agustí Boadas Llavat: *El naixement de la filosofia política moderna: entre idealisme i utopia*

Estem avesats a contraposar dos models de filosofia política del renaixement, l'utopisme i el realisme, i amb aquesta breu reflexió m'agradaria introduir algun element de crítica que ens permeti copsar un xic més amplament i menys hipotecats per una taxonomia que, per simple, no deixa de tenir el seu encant.

D'entrada, un primer element el constitueix el paral·lelisme entre sant Tomàs More i Plató. Ambdós, com és sabut, representants de la utopia en filosofia política; ambdós, però, en un excés de rauxa diríem, amb la noble intenció de posar en pràctica llurs reflexions; ambdós, amb la *República*, les *Lleis*, la Carta VIII o amb la *Utopia*, deixant per escrit el resultat; l'un, el grec, fracassat; l'altre, però, com a canceller anglès, només fracassat a l'hora d'anar a la Torre de Londres. Qui llegeixi, en efecte, More s'adonarà que la seva acció de govern i la seva escriptura no van divorciades com el seu rei.

En segon lloc, doncs, caldria fixar-nos en el model imperial, que normalment s'associa a la idea de jusnaturalisme. Un model que fou forjat per l'erasmista universitat d'Alcalà d'Henares i la més escolar de Salamanca, i que conduirà al plantejament de la majoria de problemes ètics i polítics derivats de la tardana Pau de Westfàlia. Aquest model, que avui encara viu en la sempiterna contraposició entre el sistema legal anglosaxó, propi de les tribus dels víkings, i el mediterrani del dret romà, on és més important el legislador que el qui aplica les lleis, és el que avui permet parlar d'un tribunal penal internacional o les famoses demandes d'extradició de dictadors.

En tercer lloc, és prou sabut que Maquiavel és el màxim representant del realisme polític, però potser no ho és tant que el seu príncep s'insereix en la llarga tradició dels manuals d'instrucció de prínceps que arrenquen el XIV i que fins a mitjan del XV han produït més d'una vintena d'obres similars. Lògicament, cal dir que aquests tractats, excepte algun com el de l'infant fra Pere d'Aragó, no van instruir cap príncep. Tampoc Maquiavel, fins al punt que s'ha dubtat a qui es refereix

veritablement. Que la filosofia política posterior s'hagi rendit a ell (qui no recorda els savis «comentaris de Napoleó»?) no treu que el maquiavelisme sigui un efecte del desengany i de l'enyor. Desengany de la teocràcia de Savonarola i enyor de la Roma imperial, com palesa als «Discorsi».

I en quart lloc, la historiografia de la filosofia política del Renaixement ha bandejat sovint la importància dels règims teocràtics que durant 300 anys —posem simbòlicament la Pesta Negra del 1348 i la pau religiosa de 1648 com a termes— han esquitxat Europa.